

ціями стратегічного обліку, реалізацію яких вони забезпечують (аналізу, організації, планування, контролю та регулювання).

Надані в статті рекомендації в частині уточнення термінологічного апарату стратегічного обліку та систематизації його методичного забезпечення сприятимуть подальшому виокремленню його інструментів та процедур, що дозволить суттєво покращити процес управління на вітчизняних підприємствах.

Список літератури

1. **Бабкіна О.М.** Методи формування стратегічного управленческого учета на промышленном предприятии : автореферат дис. ... кандидата экономических наук : 08.00.05 / О.М. Бабкіна; [Место защиты: С.-Петербург. гос. инженер.-эконом. ун-т], 2011. - [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://dlib.rsl.ru/01004855194>.
2. **Ивашиненко Л.О.** Развитие теории и методики стратегического учета в коммерческих организациях : автореферат дис. ... кандидата экономических наук : 08.00.12 / Ивашиненко Любовь Олеговна; [Место защиты: Мичурин. гос. аграр. ун-т], 2008. - [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://dlib.rsl.ru/01003451472>
3. **Криштопа І.І.** Стратегічний облік як перспективний напрям розвитку бухгалтерського обліку / І.І. Криштопа // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 8 (29). – Ч.3. – Луцьк, 2011. – С.145-152
4. Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах. – К.: «Аконіт», 1999.
5. **Семанюк В.З.** Формування підсистеми стратегічного обліку в умовах ринкових відносин / В.З. Семанюк // Формування ринкових відносин в Україні.– 2010.– № 11.– С. 59-63.
6. **Суворова С.П.** Формирование стратегического управленческого учета на промышленных предприятиях : теория и методология : автореферат дис. ... доктора экономических наук : 08.00.12 / С.П. Суворова; [Место защиты: Орлов. гос. техн. ун-т], 2007 - [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://dlib.rsl.ru/01003407268>
7. **Яркова И.В.** Стратегический управленческий учет на предприятиях химической промышленности : автореферат дисс. канд. эконом. наук : 08.00.12 / И.В. Яркова; [Место защиты: Саратов. гос. соц.-эконом. ун-т], 2010. - [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://dlib.rsl.ru/01004717830>
8. The Balanced Scorecard Institute, a Strategy Management Group company [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.balancedscorecard.org>.
9. The Role of ABC In Key Account Management, Armstrong Laing Group. April 2002. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.armstronglaing.com/content/abmresources/abmresource.asp>.

Рукопис подано до редакції 14.03.13

УДК 338.45:334.78

В.П. ХОРОЛЬСЬКИЙ, д-р техн. наук, проф., Ю.М. БУРЛАКОВА, старший викладач
ДВНЗ "Криворізький національний університет"

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ЖИТТЯ ГІРНИЧО-МЕТАЛУРГІЙНОГО КЛАСТЕРУ

Розглянуто питання управління якістю життя гірничо-металургійного кластеру; побудована система менеджменту якості управління, орієнтованого на результат; розроблені показники якості життя (комплексний стандарт якості життя) у вигляді цільових оцінок.

Проблема і її зв'язок з науковими та практичними задачами. Теорія якості життя - напрямком в американському і західно-європейському сучасному менеджменті, виникла в середині 60 років ХХ сторіччя в США на базі розширення поняття соціальних індикаторів. У період розвитку ринкових відносин в Україні якість життя стала індикатором добробуту суспільства.

Якість життя - узагальнююча соціально-економічна категорія, що відбиває узагальнення поняття "рівень життя", містить у собі не тільки рівень споживання матеріальних благ і послуг, але і задоволення духовних потреб, здоров'я, тривалість життя, умови середовища, що оточує людину, морально-психологічний клімат, широксердечний комфорт.

Поняття "якість життя" тісно пов'язане з поняттям "добробут суспільства". Якщо ввести поняття "стійкий розвиток міста з його гірничо-металургійним кластером" то добробут населення міста буде залежати від якості життя працівників його промислового кластеру, що уявляє поєднання рішень топ-менеджерів підприємств гірничо-металургійного комплексу і рішень влади міста у вигляді інтересів сучасних та майбутніх поколінь, пов'язаних з розробкою ефективних механізмів управління якістю життя населення міста.

Аналіз досліджень та публікацій. Теоретичні і практичні положення у сфері управління якістю життя розглядалися в багатьох наукових працях закордонних авторів: І. Ансофа [1], М. Мескона [2], Річарда Л. Дафта [3].

Значний вклад у вирішення проблеми корпоративного управління якістю життя в умовах трансформаційних перетворень внесли українські вчені: А.Е. Воронкова [4], В.А. Євтушевський [5], І.В. Козаченко [6], В.Ф. Капіца [7] та інші.

Оцінка якості життя авторами [7] трактується як конкретний аналіз та обчислення відхилень реальних і бажаних значень нормативних показників. Методологія виміру синтетичних категорій якості життя знайшла відображення в роботі [8] і використана для побудови нормативної бази показників якості життя у вигляді стандартів. Наведені аргументи свідчать, що питання менеджменту якості життя населення, працівників гірничо-металургійного кластеру є актуальною темою досліджень.

Постановка задачі. Якість життя населення і працівників гірничо-металургійного кластеру формується під впливом безлічі факторів, серед яких головними є економічні, соціальні та екологічні, вплив яких на добробут населення оцінюється експертним шляхом. Вимоги до показників, що використовуються для оцінки характеристик якості – це система правил, що включає вимірюваність, об'єктивність, повноту, інформативність, наочність, корисність, що дозволяє значно підвищити точність вимірювання добробуту.

Сучасна теорія якості життя асимілювала соціально-філософські ідеї неопозитивізму, неомарксизму, екзистенціалізму, а також «радикального емпіризму»; політико-екологічні концепції нормативно-мотиваційної ролі ідеології щодо формування пріоритетних цілей соціальної політики реформістського характеру. Серед спеціалістів питання про зміст і структуру поняття «якості життя» залишається дискусійним, трактується або як тотожне, або як протилежне поняттям рівня, стилю або образу життя [9], можливі використання й інших критеріїв – якості навколишнього середовища, рівня стресових ситуацій та інше.

Таким чином, **метою статті** є дослідження теоретичних основ системи менеджменту якості життя при управлінні великим промисловим кластером, який здійснює вагомий внесок у ВВП України і характеризується високим рівнем екологічних забруднень і техногенних явищ.

Викладення матеріалу та результати. Управління якістю – послідовність дій, що включає оцінку реального значення показників, обчислення відхилень реальних і бажаних значень даних, прийняття рішень щодо корекції функціонування, повернення до першої дії. Послідовність дій, при управлінні якістю, створює процес управління зі зворотнім зв'язком, де в якості цільових показників прийняті показники якості, відхилення реальних і бажаних значень показників. Управління якістю не повинно бути самоціллю, воно повинно бути досяжним та орієнтованим на підтримку системи управління і розвиток ресурсів забезпечення.

Якість життя – це сукупність параметрів, які віддзеркалюють вимір течії життєдіяльності з оцінкою фізичного стану, психологічного добробуту, соціальних відносин і функціональних здібностей. Багатофункціональна оцінка якості життя включає різні сфери діяльності людини: функціональну, фізіологічну, психологічну, соціальну, духовну, сексуальну.

Така багатообразність сфер якості життя дозволяє говорити про раціональну взаємодію і визначення якості життя – як оптимального поєднання параметрів здоров'я, досугу, зайнятості, освіти, професійного і соціального зростання, захищеності прав і свобод, безпеки, чистоти навколишнього середовища.

Якість життя людини – це комплекс показників, що характеризують задоволеність людини по відношенню до норм, звичаїв і традицій, забезпеченістю матеріальними благами (їжою, одягом, житлом), безпекою, доступністю освіти і медичного забезпечення, станом навколишнього середовища, свободою суспільних відносин. Державна робота щодо визначення і реалізації заданої якості життя ведеться через законодавче введення стандартів (індексів) якості життя, які звичайно включають три блоки комплексних індикаторів.

Перший блок індикаторів якості життя характеризує стан здоров'я населення і демографічний добробут, який визначається за рівнями народжуваності, тривалості життя.

Другий блок визначає задоволеність населення індивідуальними умовами життя (добробут, їжа, оселя, робота тощо), а також соціальну задоволеність положенням справ у державі (справедливість влади, доступність освіти і лікування, безпеки існування, екологічного добробуту). Для їх оцінки виконуються соціологічні опитування вибірок із певних аудиторій населення криворізького залізорудного кластеру.

Третій блок індикаторів оцінює духовний стан суспільства. Рівень духовності визначається за характером, спектром і числом творчих ініціатив, інноваційних проектів, а також за часто-

тою порушень загальнолюдських чинників. У якості одиниць виміру використовуються дані офіційної статистики про соціальні аномалії - динаміку вбивств, крадіжок, тяжких хвороб, абортів, алкогольної та наркозалежності, обліку одиноких непрацездатних громадян та інвалідів тощо. Там, де прояви девіантних явищ є частішими, рівень духовності є гіршим.

Таблиця 1

Основні показники прогнозу соціально-економічного розвитку міста Кривий Ріг до 2025 р.

Назва показника	Поточні показники	Прогноз на 2025 рік (оптимістичний варіант прогнозу)
Чисельність постійного населення на початок року, тис. чол.	666 393	820 000
Чисельність працівників в гірничо-металургійному комплексі, тис. чол.	140 000	120 000
Тривалість життя, років	68,1	75
Коефіцієнт природнього приросту населення, на 1000 осіб	-6,1	+ 3,8
ВВП на душу населення, тис.дол./чол	2	12
Забрудненості атмосфери, тис. т.	287	80
Середньомісячна заробітна плата в розрахунку на одного працюючого, дол.	404,5	1600
Міграційний приріст населення, тис. чол. за рік	2	10
Обсяг інвестицій в територію міста, грн./на 1 працюючого	16486	28000

Включені в блоки індикатори повинні відповідати наступним вимогам:

віддзеркалювати найбільш важливі соціальні параметри, які мають інтегральні значення для суспільства, проявляючи його власні погляди щодо добробуту або низької якості життя; однозначно сприйматися кожним громадянином на всій території України, об'єднуючи всіх єдиним розумінням;

мати достатню чутливість і здібність швидко реагувати на фактори, що змінюють умови життєдіяльності;

мати доступні для стандартного виміру якісні характеристики, що забезпечують можливість порівняльної оцінки та відстеження динаміки процесу.

Показники якості населення повинні розглядатися на декількох рівнях: людському в цілому; населення країни; населення регіону (міста); окремої людини.

Система показників, що входять до стандартів життя, поділяється на декілька груп: якість населення (освіта, кваліфікація, народжуваність і смертність, захворюваність, розповсюдження інфекцій, злочинність); якість інфраструктури життя (забезпеченість житлом, організація охорони здоров'я, відпочинку і культури, засоби комунікацій і транспорту, правове забезпечення); якість їжі; якість умов праці; якість навколишнього середовища (стан атмосфери, води, ґрунту); якість природних умов (забезпеченість природними ресурсами, температура, частота техногенних явищ, ландшафт).

Стандарт - це сукупність допустимих значень контрольованих показників (мінімально необхідних - для позитивних впливів, максимально допустимих - для негативних впливів). Стандарт може бути введеним:

як мінімально необхідний набір значень факторів для умов життєдіяльності окремої людини;

як мінімально необхідний набір значень факторів для умов життєдіяльності соціальної або професійної групи людей;

як мінімально необхідний набір значень факторів для умов життєдіяльності в регіоні;

як мінімально необхідний набір значень факторів для умов життєдіяльності в окремій країні (з урахуванням її можливостей на конкретному часовому періоді).

Показники стандарту не є цільовими або бажаними показниками, вони повинні віддзеркалювати досягнуті і забезпечені умови життя на криворіжжі. Стандарт віддзеркалює рівень розвитку інновацій, техніки і технологій, які в свою чергу тісно пов'язані з виробничими показниками. У той же час, стандарт враховує національні традиції, природні можливості, ландшафт території. Стандарт розробляється на визначений період і систематично переглядається.

Система менеджменту якості (СМЯ) великого промислового комплексу України побудована на восьми головних принципах.

Перший - орієнтація на споживача - постійний моніторинг специфічної сукупності показників соціально-економічного оточення.

Другий - лідируюча роль керівництва - єднання цілей і напрямків роботи; реакція на зміни ситуації в місті; чітке визначення повноважень, відповідальності; використання різного типу стимулів.

Третій - залучення працівників - використання досвіду, знань і компетенцій персоналу публічних акціонерних товариств і організацій. Необхідно добиватися, щоб персонал підприємств ГМК: приймав участь в інноваційних проектах, відчував себе учасником процесу і процесно-вартісного управління, брав відповідальність не себе за рішення проблем; активно вів пошук можливостей для удосконалення; вільно ділився знаннями і досвідом; був наставником; ініціативною і творчою особистістю; одержував моральне задоволення від своєї роботи.

Четвертий - процесний підхід - розгляд функціонування міської СМЯ як процесу; ідентифікація процесів; їх характеристик, виходу і входу; встановлення відповідальності за управління процесом (визначення «менеджера-процесу»).

П'ятий - системний підхід до менеджменту - розгляд всіх процесів, що ведуть до досягнення цілей місцевої СМЯ, у вигляді системи. Для цього необхідно: ідентифікувати і розвивати процеси; структурувати одержану систему; визначити взаємозв'язки всередині неї; постійно вдосконалювати дану систему через її виміри і оцінку.

Шостий - постійне удосконалення.

Сьомий - прийняття рішень, заснованих на фактах - збирання даних і інформації, що відноситься до конкретних цілей; забезпечення їх точності і надійності; оперативний аналіз; побудова інтелектуальної системи управління прийняттям рішень.

Восьмий - взаємовигідні відносини з постачальниками - моральне і матеріальне стимулювання підвищення якості продукції і послуг через регіональну програму «Якість».

Дев'ятий - принцип синергетики.

Таблиця 2

Вимоги, що встановлені стандартами проживання

Категорії	Приклади показників
Економічна	Відношення місячних середньодушових доходів до величини прожиткового мінімуму; частка населення із середньоособовими доходами нижче прожиткового мінімуму; рівень безробіття
Демографічна	Тривалість життя; Приріст населення;
Якість житла	Середня площа житла на одного проживаючого; Кількість комунальних квартир; Частка старого та аварійного житла
Якість соціального обслуговування	забезпечення місцями у соціальних притулках, соціально-реабілітаційних центрах для громадян, які потребують соціального захисту
Якість навколишнього середовища	Рівень забруднення атмосферного повітря у порівнянні з ПДК; Кількість днів у році, коли стандарти ВОЗ щодо питної води перевищені; Експозиція шуму 65 ДБ і вище 75 ДБ; Відсоток відходів, які утилізуються
Якість освітніх послуг	Забезпеченість дітей дошкільними закладами; Чисельність учнів у закладах початкової, середньої і вищої професійної освіти
Якість послуг охорони здоров'я	Захворювання населення по основним групам хвороб, число захворювань з вперше встановленим діагнозом; Число дітей, які померли у віці до одного року; Частка осіб, які пройшли диспансеризацію
Якість транспортних послуг	Інтервали руху рухомого складу на маршрутах наземного пасажирського транспорту; Середня швидкість руху транспортних потоків у часи «піки»; Число загиблих й поранених у дорожньо-транспортних пригодах
Якість роботи ЖКГ	Час виправлення неполадок в системі ЖКГ по середнім та дрібним неполадкам, а також по значним неполадкам (аваріям); Періодичність контролю стану ліфтів і ремонтів; Періодичність робіт по обслуговуванню мусоропроводів; Періодичність загальних і часткових оцінок вартості майна приміщень і споруд
Якість послуг зв'язку	Забезпечення населення стаціонарним і стільниковим телефонним зв'язком; Кількість користувачів мережі Інтернет; Середній час доставки поштових відправлень по території (міста, села, області)
Якість послуг культурно-дозвільної сфери	Число глядацьких місць, число відвідувань, кількість закладів культури (музеї, театри, кінотеатри, концертні організації, культурно-дозвільні заклади, бібліотеки); Кількість учасників, які приймають участь в клубних формуваннях, у тому числі, діти до 14 років;

	Забезпеченість спортивними залами для занять; Забезпеченість басейнами для занять; Частка платних фізкультурних послуг
Якість послуг роздрібною торгівлі	Кількість закладів на території (міста, села, області); Забезпеченість площею торговельних залів; Пішоходна доступність до магазинів від місця проживання; Питома вага споживачів, які звернулися зі скаргами в систему захисту прав споживачів у загальній кількості споживчих послуг
Якість послуг суспільного харчування	Кількість закладів на території (міста, села, області); Забезпеченість посадовими місцями; Питома вага звернень зі скаргами в систему захисту прав споживачів у загальній кількості споживчих послуг
Якість послуг закладів побутового обслуговування	Кількість закладів на території (міста, області); Забезпеченість населення їх послугами; Питома вага звернень зі скаргами у загальній кількості споживчих послуг

Висновок та напрям подальших досліджень. Розроблена методика оцінки якості життя гірничо-металургійного кластеру та стандартів, як комплексу показників, характеризують вигоди до проживання людей в складному техногенному середовищі. Наведені показники прогнозу соціально-економічного розвитку міста як системи, що розвивається.

Список літератури

1. Ансофф И. Стратегическое управление / пер. с англ. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
2. Мескон М., Альберт М., Хедоурн Ф. Основы менеджмента / Пер. с англ. – М.: Дело, 1992. – 701 с.
3. Дафт Р. Менеджмент. 6-е изд. / Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2008. – 864 с.
4. Козаченко Г.В., Воронкова А.Е. Корпоративне управління. Підручник для вузів. – К.: Лібра, 2004. – 368 с.
5. Євтушевський В.А. Корпоративне управління: Підручник. – К.6 Знання, 2006. – 406 с.
6. Капіца В.Ф. Социокультурные векторы постиндустриального развития Кривбасса в XXI веке / Громадянська ініціатива інтелігенції Кривбасу у формуванні культурно-індустріального обличчя регіону XXI сторіччя. Матеріали першої міської конференції інтелігенції Кривбасу – Кривий Ріг: Мінерал, 2001. – 250 с.
7. Гінеза ринкової економіки: Терміни, поняття, персоналії: За наук. ред. Г.І. Башнянина і В.С. Іфтемічука. – К.: Магнолія плюс, 2004. – 688 с.
8. Айвазян С.А. К методологии измерения синтетических категорий качества жизни населения // Экономика и математические методы, 2003, том 39 №2, с. 33-53
9. Хорольський В.П. Управління персоналом корпоративних підприємств гірничо-металургійного комплексу. В.П. Хорольський, М.Л. Цуркан // Під редакцією В.П.Хорольського. Монографія. Дніпропетровськ: Наука і освіта – 2008. – 339 с.
10. Профіль м. Кривий Ріг: демографія, економіка, бюджет. С. 11. [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://www.ebed.org.ua/sites/expertise.one2action.com/files/repo/ebed_kryvyi_rih_city_profile_ukr_web.pdf

Рукопис подано до редакції 18.02.13

УДК 336.225: 339.5

Г.В. КРУТОВ, канд. техн. наук, доц., А.Г. МАКСИМЧУК, канд. техн. наук, доц.,
ГВУЗ «Криворозький національний університет»

НАЛОГ НА ДОБАВОЧНУЮ СТОИМОСТЬ В КОНТЕКСТЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Выполнен анализ экономической сущности добавочной стоимости, мотивационного и стимулирующего факторов НДС, особенностей налогообложения внешнеэкономической деятельности, обоснованы рекомендации по совершенствованию налогового механизма начисления и администрирования НДС.

Проблема и ее связь с практическими задачами. Обеспечение развития страны, решение социальных проблем общества требуют от государства использовать весь арсенал имеющихся у него методов воздействия на экономику. Важнейшим инструментом государства в реализации поставленных целей является налоговая политика. Налоговая политика относится к косвенным методам государственного регулирования, так как она лишь обеспечивает условия экономической заинтересованности или незаинтересованности в деятельности юридических и физических лиц и не строится на базе властно-распорядительных отношений. Одновременно на-